

ПОНЯТТЯ „ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ” В СЕМІОТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Термін "інтертекстуальність" було введено у науковий вжиток французькою дослідницею Ю.Крістєвою в 1967 році. В основі даного поняття лежить ідея "чужої мови", викладена М.М.Бахтіним у його праці "Проблеми змісту, матеріалу та форми в словесній художній творчості". Сама Ю.Крістєва визначає інтертекстуальність як суму знань, що уможлиблює отримання значення текстами, адже як тільки текст вважається залежним від інших текстів, які він вбирає та трансформує, на місці поняття інтерсуб'єктивності встановлюється поняття інтертекстуальності. Інакше кажучи, інтертекстуальність є властивістю твору і передбачає існування міжтекстових зв'язків.

Інтертекстуальність є центральним поняттям семіотичного літературознавства. Вона дещо по-різному інтерпретується семіотиками, однак майже всі вони погоджуються стосовно інтертекстуальності будь-якої вербальної конструкції.

Американський семіотик Дж.Каллер наголошує, що літературні твори мають розглядатися не як автономні сутності, "органічні цілі", а як інтертекстуальні конструкції: послідовності, що мають значення у відношенні до інших текстів, які вони приймають, цитують, пародують, заперечують або, взагалі, трансформують. Літературознавець переконаний у тому, що текст може бути прочитаний тільки у відношенні до інших текстів, і це уможлиблюється кодами, які оживляють дискурсивний простір культури.

Французький літературознавець Р.Барт, будучи прихильником семіотичного підходу до вивчення літератури, акцентує увагу на тому, що текст являє собою не лінійний ланцюжок слів, що виражають єдиний телеологічний смисл (повідомлення автора), а багатомірний простір, де

сполучаються та суперечать один з одним різні види письма, жоден з яких не є вихідним; текст зітканий з цитат, що відсилають до тисяч культурних джерел.

Отже, міжтекстові зв'язки є важливим аспектом, від якого залежить інтелігібельність тексту. За межами інтертекстуальності літературні твори були б неможливими для сприйняття, так само як і висловлення невідомою мовою, стверджують семіотики.

Положення, що історія та суспільство можуть бути прочитані як текст, призвело до сприйняття людської культури як єдиного інтертексту, який в свою чергу є наче передтекстом будь-якого тексту, що з'являється. Італійський семіотик У.Еко описує ненаписану культурну енциклопедію, якою ми всі користуємося, коли надаємо значення тексту, оскільки тексти обов'язково містять посилання, які ми засвоюємо без явних зусиль. Таким чином, усі тексти поєднуються семіотиками в єдиний інтертекст, що створює певний контекст для інших текстів. Інтертекст має не один вхід, а безліч, тому увійти до нього виявляється можливим через будь-який вхід завдяки використанню інтертекстуальних кодів. За визначенням Р.Барта, інтертекстуальні коди - це "не реєстр і не парадигма, яку слід реконструювати будь-якою ціною; коди – це перспектива множинності цитувань, міраж, зітканий із множинних структур; й одиниці, утворені цим кодом, - це ніщо інше, як відголоски чогось такого, що вже було читане, бачене, зроблене, пережите; код - це слід, цього "вже". Відсилаючи до вже написаного, інакше кажучи до Книги (книги культури, життя, життя як культури), він перетворює текст у каталог цієї книги. Текст, текстура, тканина зплітаються з інтертекстів - контекстів різних мов".

Отже, інтертекстуальність справедливо вважається цінним надбанням літературознавчої семіотики, що відкриває перед критиками нові можливості.